

3. Мельник К. Ю. Трудове право України : підручник / К. Ю. Мельник. — Х. : Діса плюс, 2014. — 480 с.
4. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник. / Д.Н. Бахрах. — М.: Изд-во БЕК, 1997. — 350 с.
5. Прокопенко В. І. Трудове право України: підручник. / В. І. Прокопенко. — Х.: «Консум», 1998. — 480 с.
6. Колосовский А. В. Дисциплинарная ответственность: позитивный и ретроспективный аспект / А. В. Колосовский // Трудовое право. — 2007. — № 8. — 86–91.
7. Коваленко К.В. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність / К.В. Коваленко // Форум права. — 2008. — № 2. — С.231-236 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08kkvsdv.pdf>
8. Трудове право : підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. — Х. : Право, 2012. — 496 с.
9. Новосельська І. Теоретико-правові питання визначення основних відмінностей загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності / І. Новосельська // Підприємництво, господарство і право. — 2014. — № 12. — С. 16-22.
10. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
11. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
12. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
13. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
14. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р. № 2337-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>
15. Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>

УДК 342.5 (045)

Карп Д. І.,
аспірант Міжрегіональної академії
управління персоналом

ПРАВО НА САМОВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню концептуальних аспектів визначення права на самовизначення національних меншин в науці конституційного права. Стверджується, що у сучасних конституціях відображені певні концептуальні підходи до суб'єктного складу національних меншин, що вимагає їх всебічного розгляду та науково-практичного аналізу з точки зору сучасних процесів європейської міждержавної інтеграції в частині імплементації загальновизнаних стандартів, принципів і норм у сфері прав людини, громадянина і соціальних груп.

Питання про національні меншини постало ще у XVI столітті. Починаючи з XVI століття їхні права були зафіксовані в ряді договорів. Після Першої Світової війни цей процес контролює Ліга Націй. У відповідних договорах національні меншини були визначені, як етнічні релігійні та мовні спільноти, котрі мовою, етнічними особливостями та культурою відрізняються від населення, серед якого вони живуть. Складність проблеми, полягає у розмаїтті ситуацій, пов'язаних з існуванням меншин та з поняттям національності в цілому.

Визначена одна з найбільш вдалих концепцій «меншинних груп», яка запропонована відомим датським вченим Луїсом Віртом. Обґрунтована наявність пануючих меншин, які не потребують захисту. Більш того, пануючі меншини інколи припускаються досить серйозних порушень принципів рівності, недискримінації та волевиявлення народу, передбачених у Загальній декларації прав людини ООН.

Звертається увага на використанні терміна «національна меншина» у вітчизняному законодавстві та відзначено, що процес визначення дефініції «національна меншина» перебуває тільки на початковій стадії формування. Правовим актом, у якому на офіційному рівні дано визначення терміна «національна меншина», став Закон України «Про національні меншини в Україні», що був прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1992 року.

Ключові слова: право на самовизначення, національні меншини, конституційне право, конституційно-правова доктрина, конституційно-правовий статус, права людини і громадянина, європейська інтеграція.

Стаття посвячена дослідженню концептуальних аспектів визначення права на самоопределение національних меншинств в науці конституційного права. Утверджується, що в сучасних конституціях відображені певні концептуальні підходи до складу національних меншинств, вимагають їх всебічного розгляду та науково-практичного аналізу з точки зору сучасних процесів європейської міждержавної інтеграції в частині імплементації общепризнаних стандартів, принципів і норм в галузі прав людини, громадянина і соціальних груп.

Запитання про національні меншинства виникло ще в XVII столітті. Починаючи з XVI століття їх права були зафіксовані в ряді договорів. Після Першої Світової війни цей процес контролює Ліга Націй. В відповідних договорах національні меншинства були визначені, як етнічні, релігійні і мовні спільноти, які мовою, етнічними особливостями і культурою відрізняються від населення, серед якого вони живуть. Складність проблеми полягає в різноманітності ситуацій, пов'язаних з існуванням меншинств і з поняттям національності в цілому.

Визначено одна з найкращих концепцій «меншинств груп», запропонована відомим данським вченим Луїсом Виртом. Обґрунтовано наявність домінуючих меншинств, не потребують захисту. Крім того, домінуючі меншинства іноді допускають достатньо серйозні порушення принципів рівності, недискримінації і волеизъявления народу, передбачених во Всеобщей декларації прав людини ООН.

Звертається увага на використанні терміна «національне меншинство» в національному законодавстві і відзначено, що процес визначення дефініції «національне меншинство» знаходиться тільки на початковій стадії формування. Правовим актом, в якому на офіційному рівні дано визначення терміна «національне меншинство», став Закон України «Про національні меншинства в Україні», який був прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1992 року.

Ключевые слова: право на самоопределение, национальные меньшинства, конституционное право, конституционно-правовая доктрина, конституционно-правовой статус, права человека и гражданина, европейская интеграция.

The article deals with the conceptual aspects of determining the right to self-determination of national minorities in the science of constitutional law. It is argued that the current constitutions reflect certain conceptual approaches to the subjective composition of national minorities, which requires their comprehensive consideration and scientific and practical analysis in terms of current processes of European interstate integration in the implementation of universally recognized human rights standards, principles and norms, citizen and social groups.

The question of national minorities arose in the sixteenth century. Since the sixteenth century, their rights have been enshrined in a number of treaties. After World War I, this process is controlled by the League of Nations. In the respective treaties, national minorities were defined as ethnic religious and linguistic communities that differed in language, ethnicity and culture from the population in which they live. The complexity of the problem lies in the diversity of situations related to the existence of minorities and the concept of nationality as a whole.

One of the most successful concepts of "minority groups", which is proposed by the famous Danish scientist Luis Wirth, has been identified. The existence of dominant minorities that do not need protection is justified. Moreover, dominant minorities are sometimes subject to serious violations of the principles of equality, non-discrimination and will of the people as enshrined in the UN Universal Declaration of Human Rights.

Attention is drawn to the use of the term "national minority" in national legislation and it is noted that the process of defining the definition of "national minority" is only at the initial stage of formation. The law,

which defines the term "national minority" at the official level, became the Law of Ukraine "On National Minorities in Ukraine", adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on June 25, 1992.

Keywords: the right to self-determination, national minorities, constitutional law, constitutional law doctrine, constitutional status, human and civil rights, European integration.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі глобалізації та європейської міждержавної інтеграції глибокі та радикальні зміни, які відбуваються в усіх сферах політико-правового життя сучасного українського суспільства, поки що не вкладаються у традиційне поняття політико-правової системи, а тому існує гостра потреба у пошуку нової парадигми розвитку таких систем.

Така парадигма конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних умовах правової глобалізації, на наш погляд, повинна ґрунтуватися, насамперед, на фундаментальних принципах самоорганізації, які є досить ефективними для пояснення різних систем, враховуючи й те, що самоорганізація у системах різного рівня має свої специфічні особливості, і виражається у конституційному визначенні права на самовизначення як ключового колективного права національних меншин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення конституційно-правової природи права на самовизначення національних меншин та його практичної реалізації у науковій спеціальній літературі є достатньо дослідженим. Враховуючи, що за своїм змістом самоорганізація національних меншин є досить багатограним явищем, зазначена проблема є актуальною для теорії та історії держави і права, конституційного, адміністративного, міжнародного права, зокрема, таких міжгалузевих інститутів, як права та свободи людини і громадянина, державний устрій, статус органів державної влади, місцеve самоврядування тощо. В цьому відношенні можна виділити праці вітчизняних вчених, які досліджували окремі аспекти цього питання: В. Б. Авер'янова, М. О. Баймуратова, О. М. Бикова, Ю. О. Волошина, В. І. Євінтова, В. Н. Денисова, Н. П. Гаєвої, В. М. Кампа, В. В. Копейчикова, О. Л. Копиленка, М. І. Корнієнка, П. Ф. Мартиненка, О. М. Мироненка, В. О. Нікітюка, М. П. Орзіха, В. Ф. Погорілка, П. М. Рабіновича, Ю. І. Римаренка, В. М. Селіванова, Є. А. Тихонової, Ю. М. Тодики, В. А. Чеховича, О. Ф. Фрицького, В. М. Шаповала та ін.

Водночас визначення парадигми конституційно-правового розвитку національних меншин як суб'єкта права на самовизначення у сучасних умовах глобалізації та міждержавної інтеграції становить актуальне теоретико-методологічне та науково-практичне завдання, зважаючи на принципові зміни фактичних обставин, у контексті яких відбувається практична реалізація даного колективного конституційного права та комплексної доктринальної категорії.

Мета статті – дослідити конституційно-правову природу та особливості реалізації права на самовизначення національних меншин у сучасних умовах правової глобалізації та міждержавної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Чинна Конституція України чітко визнала національні меншини одним із суб'єктів конституційних правовідносин. При цьому національним меншинам, як учасникам конституційно-правових відносин притаманний ряд специфічних ознак, які виділяють їх із системи інших суб'єктів, визначають їх місце та роль у сфері суспільних відносин [1, с. 78].

І все ж, проблему визначення ознак, природу прав та особливостей національних меншин як суб'єктів конституційного права, на нашу думку, прийнятий Закон України «Про національні меншини в Україні» остаточно не вирішив. Навпаки, він ставить нові питання щодо зазначених проблем. З цієї точки зору варто звернутися до досвіду міжнародних організацій щодо вирішення питань, які пов'язані з визначенням терміну «національна меншина», а разом з тим і визначення особливих ознак та специфіки здійснення прав цих суб'єктів.

Питання про національні меншини постало ще у XVI столітті. Починаючи з XVI століття їхні права були зафіксовані в ряді договорів. З другої половини XIX століття чільне місце у відносинах між державами починають займати питання прав людини. Особливим напрямом їх захисту стає захист прав етнічних, національних, мовних, релігійних, культурних меншин. Якщо раніше фундаментальним фактором у виділенні меншості виступала релігія, то з цього часу у трактуванні поняття меншини визначальними критеріями стають етнічні та мовні характеристики.

Після Першої Світової війни цей процес контролює Ліга Націй. У відповідних договорах національні меншини були визначені, як етнічні релігійні та мовні спільноти, котрі мовою, етнічними особливостями та культурою відрізняються від населення, серед якого вони живуть [2, с. 7]. Виникнення національних меншин як закономірного становлення та розвитку національних держав у світовому масштабі викликало об'єктивну потребу у розробленні специфічного механізму захисту їхніх прав. Це було зумовлено тим, що питання пов'язані із національними меншинами, почали

викликати гострі конфлікти у всьому світі. Все більше ставало зрозумілим, що від самопочуття національних меншин значною мірою залежить внутрішній та зовнішній стабільний розвиток держав. Після Другої світової війни, створена на основі добровільного об'єднання держав у 1945 році, ООН усвідомила необхідність ефективного захисту прав людини, в тому числі й національних меншин.

Щоправда, спроби знайти таке визначення терміну «національна меншина», яке задовольняло б усі вимоги, до цього часу не призвело до успіху. Складність проблеми, на наш погляд, полягає у розмаїтті ситуацій, пов'язаних з існуванням меншин та з поняттям національності в цілому. Труднощі з визначенням поняття «національність» відчувались вже в кінці XIX на початку XX ст. Так, наприклад, Л. Гумплович стверджував, що ніяке інше поняття у галузі державознавства не є таким хитким та невизначеним як поняття національності [3, с. 142]. Г. Єллінек у своїх працях неодноразово наголошував, що при визначенні, зокрема, поняття нації неможливо встановити один, стійкий, об'єктивний критерій [4, с. 75]. Водночас, на нашу думку, можна визначити загально визнані ознаки поняття меншини, а саме: меншина – це, як правило, національна, етнічна, релігійна або мовна група, відмінна від домінуючої спільноти на території суверенної держави.

Одну з найбільш вдалих концепцій «меншинних груп», або просто меншин, ще у 1945 році запропонував відомий датський вчений Луїс Вірт. Він, зокрема, визначав меншину як «групу людей, яких через їх фізичні або культурні ознаки виділяють серед інших у суспільстві... для особливого і нерівноправного до них ставлення і котрі вважають себе об'єктом колективної дискримінації». При цьому вчений наголошував, що, по-перше, «меншини об'єктивно займають несприятливі позиції у суспільстві», а по-друге, «люди, яких ми вважаємо меншинами, з точки зору чисельності можуть бути більшістю» [5, с. 290].

В літературі, виділяються й інші ознаки, які у своїй сукупності дозволяють в цілому охопити майже всі різновиди меншин, а саме: а) кількісний аспект – меншини повинні поступатися в кількісному відношенні решті населення, що складає більшість. Проте можуть виникати ситуації, коли жодна з груп не складає більшості, і відокремлення меншини за їх кількісним складом стає проблематичним; б) недомінуюче положення – захист меншин виправданий лише тоді, коли меншина не посідає панівного положення. Існують також пануючі меншини, які не потребують захисту. Більш того, пануючі меншини інколи припускаються досить серйозних порушень принципів рівності, недискримінації та волевиявлення народу, передбачених у Загальній декларації прав людини ООН; в) відмінності в етнічному чи національному характері культурі, мові або релігії. Меншини мають сталі етнічні, релігійні або мовні характеристики, які відрізняють їх від більшості населення у державі; г) особисте ставлення – представники меншин можуть виявляти свою самобутність, у двох формах. Перша – коли, група прагне зберегти свої характерні відмінності. Інша форма самоідентифікації пов'язана з прийняттям особистого рішення про належність або неналежність до меншини (деякі індивіди воляють асиміляції з більшістю населення), і ні меншина, ні більшість не мусять перешкоджати їм у її здійсненні; д) корінні та депортовані народи – на загальну думку, корінні народи (народи-автохтони), на відміну від меншин, є першими мешканцями теренів, на яких вони живуть з прадавнини. Особливого розгляду і спеціальної правової регламентації потребують також депортовані народи, тобто ті, які примусово вивезені за межі держави [6, с. 7-8].

На думку німецького вченого Ф. Гекмана, в основі виокремлення утворення національних меншин лежать три базові принципи: 1) за походженням формування; 2) за структурно-соціальним становищем у суспільстві; 3) за політичною орієнтацією. Відповідно до цього, за Ф. Гекманом, національні меншини можуть бути у п'яти типах: 1) національні меншини, що сформувалися внаслідок виникнення національних держав, для яких важливою умовою було збігання державної самоорганізації й етнічної належності їхнього населення. Острівки, що уособлювали відмінну етнічність у рамках утворення національних держав й стали національними меншинами; 2) регіональні меншини (групи населення), які з різних причин усупереч уніфікації та асиміляції зберегли етнічну ідентичність; 3) мігрантський тип меншин, який має два різновиди – поселенський та заробітчанський; 4) колоніальний тип національних меншин; 5) нові національні меншини, утворення яких пов'язане із становленням нових національних держав внаслідок чисто колоніального поділу територій та становлення кордонів без врахування етнічної специфіки [7, с. 23-25].

Відомий дослідник А. Ейде, в свою чергу, розглядає національні меншини у контексті двох факторів – прав людини, суб'єктом яких є окремий індивід та світового порядку, який визначається структурою та розподілом. Відповідно виділяються два підходи до дослідження національних меншин. Перший, який базується на єдиній системі прав людини, підкреслює гідність та рівність усіх людей, незалежно від їх расової, національної належності чи релігійної та культурної орієнтації. Другий пов'язує проблему національних меншин з світовим порядком, виводить на перший план контролюючі

його принципи: 1) визнання суверенної рівності всіх держав, їх територіальної цілісності та політичної незалежності; 2) невтручання у справи інших держав та неприпустимість міжнародної агресії; 3) рівноправне та взаємовигідне співробітництво між державами. Право на самовизначення є зв'язуючою ланкою індивідуального та міждержавного рівня. Його суб'єктом можуть бути як державні утворення, так і національні спільноти, які проживають у межах багатонаціональної держави [8, с. 440].

Таким чином, можна зробити висновок, що загальноприйнятого визначення поняття «національна меншина» у міжнародній практиці поки не існує. Всілякі намагання знайти універсальне визначення цього суспільного феномена, яке задовольнило б усіх, поки що не дали позитивного результату. Причина цього полягає у величезній варіативності існування національних меншин та їхніх проявів у різних сферах суспільного життя. Разом з тим цілком очевидною є потреба у виокремленні суто юридичних параметрів цього поняття.

В основу вироблення позиції ООН стосовно меншин було покладено тлумачення, запропоноване у 1977 році членом Підкомісії у справах запобігання дискримінації і захисту меншин Комісії з прав людини ООН Ф. Каппоторті. На його думку, меншини – це порівняно з рештою населення держави менша за чисельністю частина, яка не займає панівного становища, і члени якої – громадяни цієї держави володіють з етнічної, релігійної чи мовної точок зору характеристиками, котрі відрізняються від характеристик іншої частини населення і виявляють почуття солідарності з метою збереження своєї культури, своїх традицій, релігій або мови [9, с. 5].

Отже, меншиною є така група людей, яка характеризується наступними ознаками: 1) кількісно менша, ніж інша частина населення держави, що становить більшість; 2) не перебуває у панівному становищі; 3) складається з громадян даної держави; 4) володіє етнічними, релігійними, культурними, мовними рисами, відмінними від відповідних рис іншої частини населення; 5) виявляє почуття солідарності, спрямоване на збереження своєї культурної традиції, релігії і мови. На нашу думку, ознаки меншини, викладені у дефініції Ф. Каппоторті, дають змогу виділити як об'єктивні (своєрідні) етнічні характеристики: чисельна меншість, не домінуюче становище, так і суб'єктивні (прагнення до збереження наявних характеристик) критерії.

Щоправда, в цілому ці ознаки не можна все ж визнати вичерпними, оскільки вони стосуються «меншин за бажанням», що не охоплює, скажімо, «змушених меншин» [6, с. 14].

Термін «національна меншина» широко вживається у документах ОБСЄ, але визначення сутності його, на жаль, відсутнє. У документі № 1201 Ради Європи констатуються лише характеристики, що включаються у це поняття. Термін «національна меншина» відноситься до групи осіб у країні, які: 1) проживають на території цієї країни і є її громадянами; 2) підтримують довготривалі, міцні зв'язки з країною; 3) демонструють характерні етнічні, мистецькі, релігійні або лінгвістичні характеристики; 4) достатньо представлені, хоча кількість цих осіб менша решти населення країни або району країни; 5) мотивують зацікавленість зберегти те, що становить їхню спільну індивідуальність, включаючи культуру, традиції, релігію або мову [10, с. 177]. У свою чергу, проект документу Центральноєвропейської ініціативи «національні меншини» визначає, як групу меншої кількості, ніж решта населення держави, члени якої є громадянами цієї держави, мають етнічні, релігійні або мовні особливості, відмінні від решти населення, і керуються бажанням зберегти свою культуру, традиції, релігію або мову [11, с. 408-409].

Варто звернути увагу на використання терміна «національна меншина» у вітчизняному законодавстві. Передусім, слід відзначити, що процес визначення дефініції «національна меншина», як на нашу думку, перебуває тільки на початковій стадії формування. Правовим актом, у якому на офіційному рівні дано визначення терміна «національна меншина», став Закон України «Про національні меншини в Україні», що був прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1992 року [12].

Цей закон оперує формулою «національні меншини» та вкладає в неї загальноновизначений в сучасній міжнародній практиці сенс. Так, ст. 3 Закону закріплює таке положення: «До національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою». Статус національних меншин за українським законодавством визнається за групами осіб, тобто закріплюється колективний характер здійснення прав національних меншин, носіями яких виступають етнічні групи як організовані і легалізовані спільноти. Права членів національних меншин розглядаються як невід'ємна частина загальноновизначених в Україні прав і свобод людини та громадянина.

Висновки. Таким чином, згідно із національним законодавством, права національних меншин розглядаються як з точки зору індивідуальних, так і колективних засад, що обумовлює різні форми

реалізації їх прав, а тому конституційно-правова природа права на самовизначення має дихотомічний характер, що детермінує конкретні форми та методи конституційно-правового забезпечення практичної реалізації даного права у суспільних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституційне право України / За ред. В.Ф. Погорілка. – К., 1999. – 376 с.
2. Дікінзон Л. Меншості / Л. Дікінзон ; пер. з англ. Г. Чекаленко. – Варшава, 1924. – 200 с.
3. Гумплович Л. Общее учение о государстве / Л. Гумплович. – СПб., 1910. – 516 с.
4. Еллинек Г. Общее учение о государстве / Г. Еллинек. – СПб., 1903. – 752 с.
5. Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література / За ред. Ю. Римаренка. – К., 1999. – 559 с.
6. Нікітюк В. О. Статус етнонаціональних меншин (порівняльно-правовий аспект) / В. О. Нікітюк. – К., 1996. – 186 с.
7. Гекман Ф. Народ, нация, этническая группа и этническое меньшинство: к некоторым основным категориям этничности / Ф. Гекман // Зарубежный мир. – 1990. – Вып. 19. – С. 23-25.
8. Національні меншини (підходи). За А. Ейде // Міграційні процеси у сучасному світі / За ред. Ю. Римаренка. – К., 1998. – 912 с.
9. Каппоторти Ф. Исследование о правах лиц, принадлежащих к этническим, религиозным и языковым меньшинствам / Ф. Каппоторти. – Нью-Йорк, 1979. – 300 с.
10. Рекомендації 1201 (1993). Парламентська Асамблея Ради Європи. 44 постійна сесія // Права людини в Україні : інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. – Вип. 21. – С. 177.
11. Документ Центральноєвропейської ініціативи про захист прав меншин. Будапешт, 15 листопада 1994 року // Права людини в Україні : інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. – Вип. 21. – С. 408-409.
12. Про національні меншини : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.

УДК 349.2

Квятківський Ю. В.,
Прокурор Львівської області

ЗНАЧЕННЯ ТА МЕТА ВІДБУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИМИ ПОКАРАННЯ

У статті проаналізовано сутність і значення відбування засудженими покарання. Виявлено зміст мети відбування засудженими покарання. Розкрито особливості досліджуваної категорії. Охарактеризовано специфіку мети відбування засудженими покарання.

Звернено увагу на те, що розкриваючи поняття відбування засудженими покарання на окремих територіях, наприклад на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, під засудженими варто передусім розуміти осіб, щодо яких застосовано такі види покарань, як позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі.

Зауважено, що до осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей деякі науковці відносять: 1) осіб, що були засуджені, але вирок щодо яких не вступив у законну силу до початку антитерористичної операції; 2) осіб, що не були засуджені, але справа яких знаходилася у суді першої інстанції; 3) осіб, щодо яких проводилося досудове розслідування на момент початку антитерористичної операції; 4) осіб, що були затримані та/або засуджені членами незаконних збройних формувань. Статус кожної із перерахованих груп засуджених відрізняється.

Автор зазначає, що фізичні та моральні страждання засудженому по суті є неминучими наслідками застосування покарання, але не є його метою, що є протилежним до чинного підходу щодо розуміння мети покарання – покарання не має на меті завдавати страждань злочинцю, а саме мету становлять інші складові. При цьому, у Кримінально-виконавчому кодексі України від 11.07.2003 № 1129-IV дане питання розглядається дещо інакше, що обумовлено тим, що в Кримінальному кодексі України врегульовується мета покарання, в той час як в Кримінально-виконавчому кодексі – мета відбування покарання.